

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ TEISIŲ PADĖTIES IGNALINOS RINKTINĖS ŠVENČIONIŲ UŽKARDOJE

2014-05-22 Nr. 2014/1-60(06)

Vilnius

I. BENDRA INFORMACIJA APIE PATIKRINIMĄ

1. Lietuvos Respublikos Seimas 2013-12-03 įstatymu Nr. XII-630 ratifikavo Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą Fakultatyvų protokolą (toliau vadinama – Fakultatyvus protokolą) ir priėmė Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama – LRSKĮ) pakeitimus, pagal kuriuos Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai (toliau vadinama – Įstaiga) papildomai pavedė vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose¹ ir nuolat jose lankytis (2014-01-01 įsigaliojusios LRSKĮ 3 ir 19¹ straipsnių nuostatos).

2. Seimo kontrolieriams organizuojant jiems pavestą nacionalinės kankinimų prevencijos veiklą tai atlikti padeda įstaigos struktūrinis padalinys – Žmogaus teisių biuras (toliau vadinama – Biuras). Biuro patarėjai Kristina Brazevič ir Juras Taminskas bei vyriausioji specialistė Deimantė Karužienė, atlikdami jiems Seimo kontrolieriaus, Įstaigos vadovo Augustino Normanto pavestas užduotis, 2014-04-02 vertino sulaikytų asmenų teisių padėtį Ignalinos rinktinės Švenčionių užkardoje (toliau vadinama – Užkarda). Patikrinimo metu buvo bendrauta su Užkardos vado pavaduotoju Sergejumi Galosujevu.

II. TAIKYTINOS TEISĖS AKTŲ NORMOS

3. Teisės aktų nuostatos, taikytos atliekant patikrinimą:

3.1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (toliau vadinama – ATPK).

3.1.1. Pagal ATPK 266 straipsnio 1 dalies 3 punktą, tarp organų (pareigūnų), turinčių teisę vykdyti administracinę sulaikymą, yra Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai – už pasienio teisinio režimo taisyklių, pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių arba muitų taisyklių pažeidimus, už neteisėtą valstybės sienos perėjimą dėl neatsargumo, už nepaklusimą uniformuoto Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno teisėtam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę.

¹ Laisvės apribojimo (atėmimo) vieta yra laikytina bet kuri valstybės jurisdikcijoje esanti ir kontroliuojama įstaiga, kurioje valdžios institucijai įsakius, paraginūs, sutikus ar pritarus asmenims yra arba gali būti apribota laisvė. Laisvės apribojimas reiškia bet kokį asmens sulaikymą ar įkalinimą, ar apgyvendinimą viešojoje ar privačioje laisvės apribojimo vietoje, kurios tam tikros teisminės, administracinės ar kitos valdžios institucijos įsakymu tam asmeniui neleidžiama savo noru palikti (Fakultatyvus protokolo 4 straipsnis).

3.1.2. Pagal ATPK 267 straipsnio 2 dalį, asmenys, traukiami administracinėn atsakomybėn už pasienio teisinio režimo taisyklių arba pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių pažeidimus, gali būti sulaikyti iki 3 valandų protokolui surašyti, o prireikus nustatyti asmenybę ir išaiškinti teisės pažeidimo aplinkybes, – iki 48 valandų.

3.2. Europos Parlamento ir Tarybos 2013-06-26 direktyva 2013/33/ES (ES Tarybos 2003-01-27 direktyva 2003/9/EC, išdėstyta nauja redakcija) (toliau vadinama – Direktyva), nustatanti normas dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo.

3.3. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau vadinama – ĮUTP) nustato užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio suteikimo, integracijos ir natūralizacijos, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką bei reglamentuoja kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus.

ĮUTP 71 straipsnyje (Prieglobsčio prašytojo teisės ir pareigos Lietuvos Respublikoje jo prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo metu) numatyta, kad:

„1. Prieglobsčio prašytojas prašymo suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje nagrinėjimo metu turi šias teises:

1) gyventi Užsieniečių registracijos centre arba Pabėgėlių priėmimo centre bei naudotis jų teikiamomis paslaugomis;

2) tvarkyti ir notarine tvarka įforminti dokumentus, susijusius su prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimu;

3) naudotis valstybės garantuojama teisine pagalba, jeigu Lietuvos Respublikos įstatymai nenustato kitaip;

4) gauti kompensaciją už naudojamą visuomeninio transporto priemonėmis, kai toks naudojimas susijęs su prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimu;

5) naudotis nemokamomis vertėjo paslaugomis;

6) nemokamai gauti būtinąją medicinos pagalbą ir socialines paslaugas Užsieniečių registracijos centre arba Pabėgėlių priėmimo centre;

7) socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka kas mėnesį gauti piniginę pašalpą;

8) kreiptis į Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdybos atstovus ir su jais susitikti;

9) kitas teises, kurios jam garantuojamos pagal Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis, įstatymus ir kitus teisės aktus.

2. Nepilnamečiai prieglobsčio prašytojai turi teisę mokytis bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose.“

3.4. Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas.

III. TIKRINAMOS SRITYS IR NUSTATYTOS APLINKYBĖS

<p>DUOMENYS APIE UŽKARDOS PATALPAS</p>	<p>1. Kiek Užkardoje yra patalpų, skirtų laikyti asmenis, pateikusius prašymus dėl prieglobsčio suteikimo (toliau vadinama – Patalpos)?</p> <p>2. Kur yra įrengtos Patalpos?</p> <p>3. Kiek vienoje Patalpoje yra įrengta laikymo vietų ir koks šių Patalpų plotas?</p>	<p>1. Užkardoje yra 1 (viena) Patalpa. Esant reikalui, prieglobsčio prašytojai talpinami Užkardos poilsio kambariuose. Poilsio kambarių Užkardoje yra 5 (penki).</p> <p>2. Patalpos įrengtos Užkardos 1 (pirmajame) ir 2 (antrajame) aukštuose.</p> <p>3. Kiekvienoje Patalpoje, įskaitant Užkardos poilsio kambarius, yra įrengta nuo 2 (dviejų) iki 3 (trijų) laikymo vietų (esant reikalui, galima papildomai</p>
---	---	--

	4. Ar Užkardos patalpos yra prieinamos asmenims su negalia?	<p>pastatyti iki 2 (dviejų) sulankstomų lovų). Patalpų plotas, iš pažiūros, yra didesnis nei 5 m². Užkardos vado pavaduotojas sutiko su tokiu vertinimu.</p> <p>4. Visos Užkardos patalpos neprieinamos asmenims su negalia.</p>
PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJAI	<p>5. Kiek prieglobsčio prašytojų (vyrų, moterų, nepilnamečių) laikyta patikrinimo metu Užkardoje ir (arba) Patalpose?</p> <p>6. Kiek laiko prieglobsčio prašytojai vidutiniškai praleidžia Užkardoje?</p> <p>7. Kiek vidutiniškai prieglobsčio prašytojų vienu metu būna laikoma vienoje Patalpoje?</p>	<p>5. Patikrinimo metu Užkardoje ir Patalpose asmenų nebuvo laikoma.</p> <p>6. Prieglobsčio prašytojai Užkardoje vidutiniškai būna laikomi iki 2 parų, t. y. 48 valandas.</p> <p>7. Vienoje Patalpoje prieglobsčio prašytojų vienu metu nebūna laikoma daugiau, nei joje įrengta tam skirtų vietų.</p>
SAUGUMO PRIEMONĖS IR SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA	<p>8. Kiek ir kokių priemonių, užtikrinančių prieglobsčio prašytojų saugumą, taikoma Patalpose? Ar Patalpose naudojamos vaizdo stebėjimo kameros? Jei taip, tuomet ar užtikrinamas laikomų asmenų privatumas?</p> <p>9. Ar moterys laikomos atskirai nuo vyrų, nepilnamečiai – atskirai nuo suaugusiųjų (išskyrus šeimas)?</p> <p>10. Ar yra pasitaikę atvejų, jog asmenys imtų save žaloti? Kokių priemonių būtų imamasi, jei asmuo imtų save žaloti?</p>	<p>8. Patalpose neįrengtos vaizdo stebėjimo kameros, tačiau Patalpos nerakinamos, asmenys gali laisvai judėti po visas Užkardos patalpas.</p> <p>9. Taip.</p> <p>10. Praktikoje anksčiau tokių atvejų nėra buvę. Užkardos pareigūnai taikytų specialiąsias priemones (nutrauktų veiksmus, izoliuotų ir pan.), suteiktų pirmąją medicinos pagalbą. Esant reikalui, būtų kviečiama greitoji medicinos pagalba arba asmuo būtų pristatytas į medicinos įstaigą.</p>
LAIKYMO IR HIGIENOS SĄLYGOS	11. Ar Patalpose pakankamas natūralus / dirbtinis apšvietimas?	<p>12. Patalpoje yra natūralus apšvietimas (didelis langas). Biuro darbuotojai įvertino dirbtinį apšvietimą, kuris, jų nuomone, yra</p>

	<p>12. Kaip Patalpose užtikrinamas vėdinimas?</p> <p>13. Ar Patalpos yra šildomos?</p> <p>14. Kas kiek laiko ir kaip Patalpos yra tvarkomos?</p> <p>15. Kokie baldai yra Patalpose?</p> <p>16. Ar sudarytos sąlygos asmenims naudotis tualetu?</p> <p>17. Ar prieglobsčio prašytojams yra duodama geriamojo vandens?</p> <p>18. Kada paskutinį kartą buvo atlikta Patalpų dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija?</p>	<p>pakankamas.</p> <p>12. Patalpoje yra įrengta dirbtinė ventiliacija, taip pat atsidaro langas, todėl yra užtikrinama ir natūrali ventiliacija.</p> <p>13. Patalpos yra šildomos elektriniu stacionariu radiatoriumi, kuris įjungiamas pagal poreikį.</p> <p>14. Patalpos yra tvarkomos Užkardos valytojos kiekvieną dieną. Patikrinimo metu Patalpa buvo švari.</p> <p>15. Patalpose yra po 2–3 (dvi–tris) lovas [esant reikalui, galima papildomai pastatyti iki 2 (dviejų) sulankstomų lovų], po 2 (du) staliukus prie lovų, 1 (vienas) stalas (didelis) su 1 (viena) kėde, 2 (dvi) paprastos kėdės, maistinių indų ir 1 (vienas) elektrinis virdulys.</p> <p>16. Asmenys gali naudotis Užkardeje esančiais sanitariniais mazgais, įskaitant ir tarnybinius dušus. Naudojimosi dažnis ir laikas neribojami.</p> <p>17. Taip, prieglobsčio prašytojai gali gerti vandenį, bėgantį Užkardeje iš čiaupų. Vanduo yra geros kokybės ir tiekiamas iš Užkardos vandens gręžinio. Prieglobsčio prašytojai kartą per parą, t. y. kartą per 24 val., gauna sausą davinį, skiriamą Raudonojo Kryžiaus draugijos, kurį sudaro: 2 (dvi) dėžutės konservų (žuvies ir vištienos), 1 (vienas) 0,5 l indas užplikomos sriubos, 1 (vienas) pakelis kukurūzų paplotėlių, 1 (viena) dėžutė arbatos, 1 (vienas) pakelis sausainių, 1 (viena) plytelė juodojo šokolado, 1 (vienas) 0,5 l buteliukas negazuoto geriamojo vandens.</p> <p>18. Patalpų dezinfekciją, dezinfekciją ir deratizaciją atlieka patys Užkardos darbuotojai pagal poreikį.</p>
--	---	--

<p>SVEIKATOS PRIEŽIŪRA</p>	<p>19. Ar Užkardoje yra medicinos punktas? Jei taip, ar jis turi leidimą – higienos pasą, jei ne, tuomet kokios sveikatos priežiūros paslaugos prieinamos Patalpose laikomiems asmenims?</p> <p>20. Ar užkardoje yra pirmosios pagalbos vaistinė (-ės)?</p>	<p>19. Užkardos patalpose nėra medicinos punkto. Tačiau Užkardoje dirbantys pareigūnai yra išklaušę pirmosios medicinos pagalbos kursą ir gali asmenims suteikti būtinąją medicinos pagalbą. Esant reikalui kviečiama greitoji medicinos pagalba bendruoju pagalbos telefonu. Jei greitoji medicinos pagalba negalėtų skubiai atvykti, yra galimybė patiems pareigūnams pristatyti prieglobsčio prašytoją į asmens sveikatos priežiūros įstaigą.</p> <p>20. Užkardoje yra vaistinė. Ji laikoma budėtojų dalyje. Patikrinus vaistinėle nustatyta, kad ji nauja, o joje esančios medicinos pagalbos priemonės galioja iki 2017 metų kovo mėnesio.</p>
<p>ELGESYS SU PRIEGLBSČIO PRAŠYTOJAI</p>	<p>21. Ar prieglobsčio prašytojai per 2014 metus buvo ir (arba) yra pateikę skundų dėl netinkamo Užkardos darbuotojų elgesio?</p> <p>22. Ar per 2014 metus prieš prieglobsčio prašytojus Užkardoje buvo panaudotos specialiosios priemonės? Jei taip, kiek kartų ir kokiais pagrindais?</p>	<p>21. Prieglobsčio prašytojai per 2014 metus nebuvo ir nėra pateikę jokių skundų dėl Užkardos darbuotojų elgesio.</p> <p>22. Per 2014 metus prieš prieglobsčio prašytojus Užkardoje nebuvo panaudotos specialiosios priemonės.</p>
<p>KITŲ INSTITUCIJŲ ATLIKTI PATIKRINIMAI</p>	<p>23. Ar Patalpose buvo atlikta žmogaus teisių padėties stebėseną?</p> <p>24. Kada Patalpose paskutinį kartą buvo atliktas gaisrinės saugos patikrinimas?</p> <p>25. Kada Patalpose paskutinį kartą buvo atliktas visuomenės sveikatos centro patikrinimas?</p>	<p>23. Per pastaruosius 2 (dvejus) metus Raudonojo Kryžiaus draugija vertino Patalpų atitiktį žmogaus teisių aspektu.</p> <p>24. Gaisrinės saugos patikrinimas Užkardoje paskutinį kartą buvo atliktas 2013 m. vasarą. Pažeidimų nenustatyta.</p> <p>25. Visuomenės sveikatos centras nėra atlikęs valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės.</p>

IV. IŠVADOS

4. Apibendrinant patikrinimo metu nustatytas aplinkybes, susijusias su prieglobsčio prašytojų teisių padėtimi Užkardoje, atsižvelgiant į pažymos I, II ir III dalis, darytinos išvados:

4.1. Užkardoje įrengtos 7 (septynios) Patalpos, kurios, Seimo kontrolieriaus nuomone, tinkamos jose laikyti žmones;

4.2. pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, iki 48 valandų Užkardoje gali būti laikomi asmenys, kurie traukiami administracinėn atsakomybėn už pasienio teisinio režimo taisyklių arba pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių pažeidimus, tuo tarpu prieglobsčio prašytojai jų prašymo suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje nagrinėjimo iš esmės metu turi teisę gyventi Užsieniečių registracijos centre arba Pabėgėlių priėmimo centre bei naudotis jų teikiamomis paslaugomis. Asmenys, kurie buvo sulaikyti neteisėtai kirtę Lietuvos Respublikos valstybės sieną ir pateikė prašymą jiems suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, laikotarpiu, kol Migracijos departamentas išnagrinės jam pateiktus dokumentus bei įrodymus ir priims sprendimus dėl laikino teritorinio prieglobsčio suteikimo (nesuteikimo) prieglobsčio prašytojui ir apgyvendinimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, tol, kol jo prašymas bus išnagrinėtas iš esmės ir priimtas galutinis sprendimas, atsiduria teisiniame vakuume, t. y. jie nebegali likti Užkardoje kaip valstybės sienos pažeidėjai, taip pat negali būti perkelti į Užsieniečių registracijos centrą arba Pabėgėlių priėmimo centrą, kadangi nėra priimtas Migracijos departamento sprendimas dėl jų teisinio statuso. Šiuo metu tokie asmenys yra laikomi Užkardoje be teisinio pagrindo.

V. REKOMENDACIJOS

5. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į patikrinimo metu nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19 straipsnio 1 dalies 7 ir 8 punktų nuostatomis, Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadui generolui Vainiui Butinui rekomenduoja įvertinti tai, kas išdėstyta ataskaitoje, ir inicijuoti atitinkamų teisės aktų nuostatų pakeitimus dėl neteisėtų valstybės sienų pažeidėjų laikino apgyvendinimo / laikymo, kol Migracijos departamentas išnagrinės jam pateiktus dokumentus bei įrodymus ir priims sprendimus dėl laikino teritorinio prieglobsčio suteikimo (nesuteikimo) prieglobsčio prašytojui ir apgyvendinimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, tol, kol jo prašymas bus išnagrinėtas iš esmės ir priimtas galutinis sprendimas.

Apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašyčiau pranešti iki 2014-06-27.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas